

Utbildningsdepartementet

Statens skolverk
Box 4002
171 04 Solna

Uppdrag om riktade insatser för högre kunskapsresultat och ökad måluppfyllelse

Regeringens beslut

Detta uppdrag ersätter delvis det av regeringen den 14 november 2019 beslutade uppdraget till Statens skolverk om samverkan för bästa skola (U2019/03786) och delvis det uppdrag som beslutades samma dag om att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska (U2019/03787).

Skolverket ska slutföra samverkansperioden för huvudmän i redan beslutade urvalsomgångar samt även övriga åtaganden som myndigheten har planerat för inom ramen för de två nuvarande uppdragen. Därefter avslutas de nuvarande uppdragen i sin helhet.

Regeringen ger Skolverket i uppdrag att genomföra riktade insatser i syfte att höja kunskapsresultaten i grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen samt öka måluppfyllelsen i förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Insatserna ska bidra till höjda kunskapsresultat, ökad kvalitet i undervisningen och en mer likvärdig utbildning inom det svenska skolväsendet.

Skolverket ska rikta insatserna till huvudmän med skolenheter som har låga kunskapsresultat eller hög andel elever som inte fullföljer sina studier samt förskoleenheter med svåra förutsättningar. Skolenheter som bedöms ha svåra förutsättningar att förbättra sina resultat på egen hand ska prioriteras. Skolverket ska ansvara för urvalet som ska utgå från en analys av kunskapsresultat och förutsättningar för måluppfyllelse. Urvalet ska initialt främst ha vikt mot grundskolan.

Skolverket ska föra en nära dialog med Statens skolinspektion om urvalet för att identifiera vilka som inte ska erbjudas riktade insatser. Utgångspunkten är att riktade insatser ska ges utifrån behov men vanligen inte till skol- eller förskoleenheter där Skolinspektionen har gett huvudmannen ett föreläggande utifrån omfattande brister i centrala delar av verksamheten. Vid sådana situationer bör eventuella riktade insatser till den berörda enheten inledas först när tillsynsprocessen är avslutad och bristerna är åtgärdade. Skolverket ska, i samråd med Statens skolinspektion, utveckla rutiner för en ändamålsenlig dialog om urvalet.

Skolverket ska tillsammans med varje berörd huvudman identifiera insatser som kan stärka huvudmannens förmåga att planera, följa upp och utveckla utbildningen i enlighet med syftet för detta uppdrag. När det är relevant bör parterna i detta arbete använda underlag från de kvalitetsdialoger som Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten har genomfört med huvudmannen. Skolverket ska därefter komma överens med varje berörd huvudman om hur insatserna ska utformas och genomföras och de båda parternas respektive ansvar och åtaganden ska klargöras i överenskommelserna.

Skolverket ska i arbetet med riktade insatser utgå från det nationella kvalitetssystemet, ta tillvara nationella och internationella erfarenheter samt basera sina insatser på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vid behov ska Skolverket även samarbeta med universitet och högskolor. Det ska finnas en flexibilitet i hur insatserna utformas och insatserna ska anpassas utifrån huvudmannens och skol- eller förskoleenhetens specifika behov och förutsättningar

Skolverket ska följa upp satsningen och senast den 15 april 2025 respektive 2026 och därefter vartannat år lämna en redovisning till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om hur genomförandet av uppdraget fortlöper. Redovisningen ska också omfatta en beskrivning av urvalet. Skolverkets kostnader för att utveckla insatserna ska särredovisas. Uppdraget och resultatet av insatserna ska utvärderas och analyseras av extern aktör.

För detta uppdrag ska utgifter avseende utbildningstjänster samt bidrag till huvudmännen belasta anslag 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ap. 3 enligt beslut i regleringsbrev avseende Statens

skolverk. Verksamhetskostnader till följd av uppdraget ska belasta anslag 1:1 Statens skolverk.

Bakgrund

Enligt 1 kap. 9 § skollagen (2010:800) ska utbildningen inom skolväsendet vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas. Nationella och internationella rapporter och mätningar visar dock att detta inte är fallet. Av Skolinspektionens årsrapport 2022 framgår exempelvis att det finns stora skillnader i kvalitet och kompetens inom och mellan skolorna när det gäller undervisning och studiemiljö, liksom en stor variation mellan skolor när det gäller rektors styrning och ledarskap. Det kan t.ex. gälla att eleverna inte ges tillräckligt mycket undervisning och undervisas av obehöriga lärare eller att det finns bristande trygghet och förekommer kränkande behandling. Detta innebär att eleverna inte får den skolgång och utbildning de har rätt till och att de ansvariga för verksamheten inte lever upp till sitt ansvar.

Det finns även stora skillnader i lärares förutsättningar att bedriva undervisning. Skolinspektionen ser till exempel att stora skillnader huvudmän emellan kan bidra till olikvärdiga förutsättningar för lärares arbete och till ojämn kvalitet på de läromedel som eleverna får tillgång till vilket kan påverka deras möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen (Skolinspektionen, Kvalitetssäkring och val av läromedel, 2021). Vidare visar Skolverkets lärarprognos 2021 att det finns en brist på speciallärare och att det skiljer sig mellan olika delar av landet och mellan olika skol- och verksamhetsformer. Av Skolverkets rapport Grundskollärares tidsanvändning: En fördjupad analys av Lärarnas yrkesvardag (rapport 417, 2015) framgår att en del av lärares ökade administration kan förklaras av hur skolor och huvudmän organiserar arbetet i verksamheterna.

Skolinspektionens regelbundna kvalitetsgranskningar 2019–2022 visar att nästan nio av tio granskade huvudmän behöver utveckla arbetet med att sätta sig in i och analysera verksamheternas behov ytterligare. Enligt Skolinspektionens årsrapport 2020 är det t.ex. ovanligt att huvudmännen analyserar elevernas kunskapsutfall fördelat på pojkars och flickors resultat. Även om vissa framsteg har gjorts har pojkar fortfarande sämre kunskapsresultat i skolsystemet än flickor, mätt som andel genomsnittliga meritvärden i årskurs 9 och andel med gymnasieexamen (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13). En förutsättning för ökade kunskapsresultat och högre måluppfyllelse är att

förskollärare och lärare får goda förutsättningar att bedriva en bra undervisning och får möjligheter att kunna stärka undervisningens kvalitet. Skolinspektionen lyfter i rapporten fram att det ofta krävs kraftfulla insatser, som pågår över tid, för att åstadkomma nödvändiga förändringar. Detta gäller i synnerhet om huvudmannen står inför stora utmaningar, som exempelvis att vända långvarigt låga kunskapsresultat på en skola.

Enligt Skolinspektionens kvalitetsgranskningar har även förskolan stora kvalitetsvariationer och brister i likvärdighet. Till exempel finns det stora skillnader i hur förskolepersonalen tar sig an det pedagogiska uppdraget och arbetet med olika läroplansområden varierar alltför mycket (Skolinspektionen, Förskolans kvalitet och måluppfyllelse, 2018). När det gäller fritidshemmet visar Skolverkets utvärdering av hur kommuner och fristående skolor har implementerat den del av läroplanen som rör fritidshemmet att det finns brister i förutsättningarna för att den reviderade läroplanen ska få genomslag i fritidshemmet. Till exempel är andelen behöriga lärare låg och möjligheterna för personalen att planera och genomföra undervisningen begränsade (Nya läroplansdelar för fritidshemmet och förskoleklassen, rapport 474, 2018).

Enligt Skolverkets lägesbedömning 2020 ökar elevantalet inom vuxenutbildningen och samtidigt finns det återkommande indikationer på utvecklingsbehov inom vuxenutbildningen och att skillnader i förutsättningar för verksamheten och i den faktiska utbildningen leder till bristande likvärdighet.

Skälen för regeringens beslut

Skolverkets senaste redovisningar av de två ovan nämnda uppdragen visar på positiva resultat (dnr 2022:24 respektive 2023:845). Skälen till att de två ovan nämnda uppdragen bör ersättas av ett nytt uppdrag är att det finns stora effektivitetsvinster att samordna arbetet med riktade insatser och att det kan ge mer träffsäkra stödinsatser. Av Skolverkets redovisningar av uppdraget om samverkan för bästa skola framgår att andelen elever med utländsk eller okänd bakgrund är betydligt högre vid de skolor som deltagit i insatsen än i riket. Inom ramen för ett samlat uppdrag kan det identifieras om det finns behov av att utveckla utbildningen för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska. Ett samlat uppdrag för riktade insatser som är flexibelt utformade, och anpassade efter behov och förutsättningar, ger en långsiktighet och kontinuitet i de nationella stöd- och utvecklingsinsatserna för att stärka kvaliteten inom skolväsendet.

Skolverket ska fortsätta att genomföra generella insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska med stöd av förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

Det finns en komplexitet i förhållandet mellan statligt stödjande insatser och tillsyn. Uppdraget bör ta sikte på huvudmän med skol- och förskoleenheter som har störst behov vilket skulle kunna innebära att de som är föremål för stöd samtidigt kan vara föremål för tillsyn som visar på omfattande brister i verksamheten. Ett statligt riktat stöd kan i sådana fall påverka huvudmannens incitament att av egen kraft åtgärda brister och utveckla kvaliteten vid den aktuella enheten samt att genomföra förbättringsinsatser som håller över tid. Det kan också finnas en risk att Skolinspektionens bedömningar av huvudmannens egen förmåga till ansvarstagande försvåras. Därför är dialogen mellan Skolverket och Skolinspektionen om vilka som ska få riktade insatser i förhållande till tillsyn av stor vikt. Utgångspunkten bör vara att riktade insatser ska ges utifrån behov men vanligen inte till skol- eller förskoleenheter där Skolinspektionen har gett huvudmannen ett föreläggande utifrån omfattande brister i centrala delar av verksamheten. Vid sådana situationer bör eventuella riktade insatser till den berörda enheten inledas först när tillsynsprocessen är avslutad och bristerna är åtgärdade.

Mot bakgrund av detta bör Skolverket ges i uppdrag att genomföra riktade insatser i syfte att höja kunskapsresultaten i skolan och vuxenutbildningen samt öka måluppfyllelsen i förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Insatserna ska bidra till höjda kunskapsresultat, ökad kvalitet i undervisningen och en mer likvärdig utbildning inom det svenska skolväsendet.

På regeringens vägnar

Lotta Edholm

Annika Risel

Kopia till

Statens skolinspektion